

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่ทุกฝ่ายยอมรับว่ามีความสำคัญ ทุกสถาบันต่างมุ่งหวัง และพยายามที่จะส่งเสริมพัฒนาให้เด็กและเยาวชนมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่เหมาะสมทั้งในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นประมุขของชาติได้ทรงห่วงใยและเน้นย้ำให้ตระหนักในความสำคัญของเยาวชน ดังพระราชดำรัสที่ปรากฏในเอกสารของศาลเยาวชนและครอบครัว (2541:2) ตอนหนึ่งว่า “อนาคตของชาติทุกชาติย่อมขึ้นอยู่กับเด็กเพราะเด็กคือผู้ใหญ่ในเวลาข้างหน้า ถ้าบุคคลได้รับการอบรมนิสสัยให้เป็นพลเมืองที่อยู่ในศีลธรรม เคารพต่อกฎหมายของบ้านเมือง เสียแต่ยังเยาว์ เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้น พลเมืองของประเทศชาติก็จะมีแต่คนดี และประเทศจะเจริญก้าวหน้าต่อไปได้”

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เน้นพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางเพราะคนเป็นปัจจัยชี้ความสำเร็จในการพัฒนาในทุกๆ เรื่อง โดยระบุไว้ในแนวคิด ทิศทางและกระบวนการทรรศน์ใหม่ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 – 2544) ว่า “การพัฒนาที่ทำนายต่อการอยู่รอดของเศรษฐกิจและความมั่นคงของสังคมไทยในอนาคต คือ การพัฒนาคน ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะของคนไทยให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่จะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน สังคม และของชาติในที่สุด” ขณะที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 – 2549) เน้นชัดยิ่งขึ้น โดยระบุว่า “ในทุกมิติทุกอย่าง เป็นองค์รวมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างระบบบริหารจัดการภายในที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกระดับ อันจะทำให้เกิดการพัฒนา คนเป็นศูนย์กลางได้อย่างแท้จริง” นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550 - 2554) ยังได้อัญเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติควบคู่กับการบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอย่างจริงจัง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน มุ่งสู่สังคม อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

จากการทำหน้าที่ของสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และสถาบันทางกฎหมาย ทำให้เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีพัฒนาการไปในทางที่ดีและมีคุณลักษณะและพฤติกรรมเป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายระดับชาติ กล่าวคือ แต่ละปีมีเยาวชนสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาเป็นจำนวนมาก

แต่ยังมีเด็กและเยาวชนกลุ่มหนึ่งที่ไม่ได้เป็นผลสำเร็จในการพัฒนาคน จากข้อมูลเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาที่ผ่านการพิจารณาพิพากษาโดยศาลเยาวชนและครอบครัวทุกแห่งของประเทศไทยในปี 2537 ถึง 2538 กระทรวงยุติธรรม(2539 : 9) พบว่า เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญามีจำนวนเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในปี 2537 มีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีอาญาจำนวน 9,338 คน และในปี 2538 มีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดคดีอาญามีจำนวน 14,431 คน และจากรายงานสถิติคดี กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปี 2548 (หน้า 6) พบว่ามีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซึ่งถูกดำเนินคดีในสถานพินิจ ฯ ทั่วประเทศจำนวนทั้งหมด 36,080 คดี จากข้อมูลดังกล่าวอาจมาพิจารณาได้ว่า แม้ประเทศจะได้รับการพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจสังคม ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่สะดวกสบายมากขึ้น แต่ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน กลับไม่ลดลงเลย ในทางตรงกันข้ามกลับมีแนวโน้มสูงขึ้นอีกด้วย

เพื่อการปฏิบัติกับเด็กและเยาวชนที่เป็นปัญหาอย่างเหมาะสมทั้งการแก้ไขและการพัฒนา ทำให้มีการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน ตลอดจนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่ปรากฏในเอกสารแนะนำศาลเด็กและเยาวชน และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2530: 1-2) คือมุ่งไปในทางบำบัดแก้ไข สงเคราะห์ช่วยเหลือมากกว่าที่จะมุ่งลงโทษทางอาญา ซึ่งมีกระบวนการแยกการพิจารณาคดีที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ แยกสถานที่ควบคุมและฝึกอบรมออกจากทัณฑสถานซึ่งใช้เป็นที่ควบคุมอาชญากรผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพราะเห็นว่าเด็กและเยาวชนยังขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเนื่องจากยังเยาว์วัย และอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อบรมบ่มนิสัยให้กลับกลายเป็นคนดีได้

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลแก้ไข เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด จนกว่าที่จะมีการประกันตัวหรือการพิจารณาคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้เด็กและเยาวชนกลับตนเป็นคนดี ในช่วงเวลาดังกล่าว สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี ได้ใช้กระบวนการในการบำบัดแก้ไขในหลายรูปแบบเนื่องจากสถานพินิจฯ เป็นสถานที่ควบคุม จึงไม่อาจบอกได้ว่าเยาวชนที่ผ่านการอบรม มีพฤติกรรมเป็นคนดีมากขึ้นจริงหรือไม่ รวมทั้งสิ่งที่ได้ฝึกอบรม พัฒนาไปนั้นถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ เมื่อพิจารณาในทางจิตวิทยาและการแนะแนว เห็นว่าควรจะได้ให้

ความสำคัญกับ “ความตั้งใจที่จะกระทำดี” เพราะลักษณะดังกล่าวจะนำไปสู่การกระทำดีเมื่อมีโอกาศ และควรศึกษาหาปัจจัยเชิงเหตุ เพื่อการพัฒนาให้เกิดลักษณะสำคัญดังกล่าวต่อไป จากสภาพปัญหาดังกล่าวงานวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาว่า วัยรุ่นประเภทใด กลุ่มใดบ้างที่มีความตั้งใจที่จะกระทำดี และอะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นตั้งใจกระทำดี อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนเหล่านี้ ให้เป็นบุคคลที่ดีและมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจที่จะกระทำดีของเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานีที่อยู่ในสถานการณ์ทางสังคมและจิตลักษณะตามสถานการณ์ต่างกัน

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความตั้งใจที่จะกระทำดีของเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานีที่มีจิตลักษณะต่างกัน

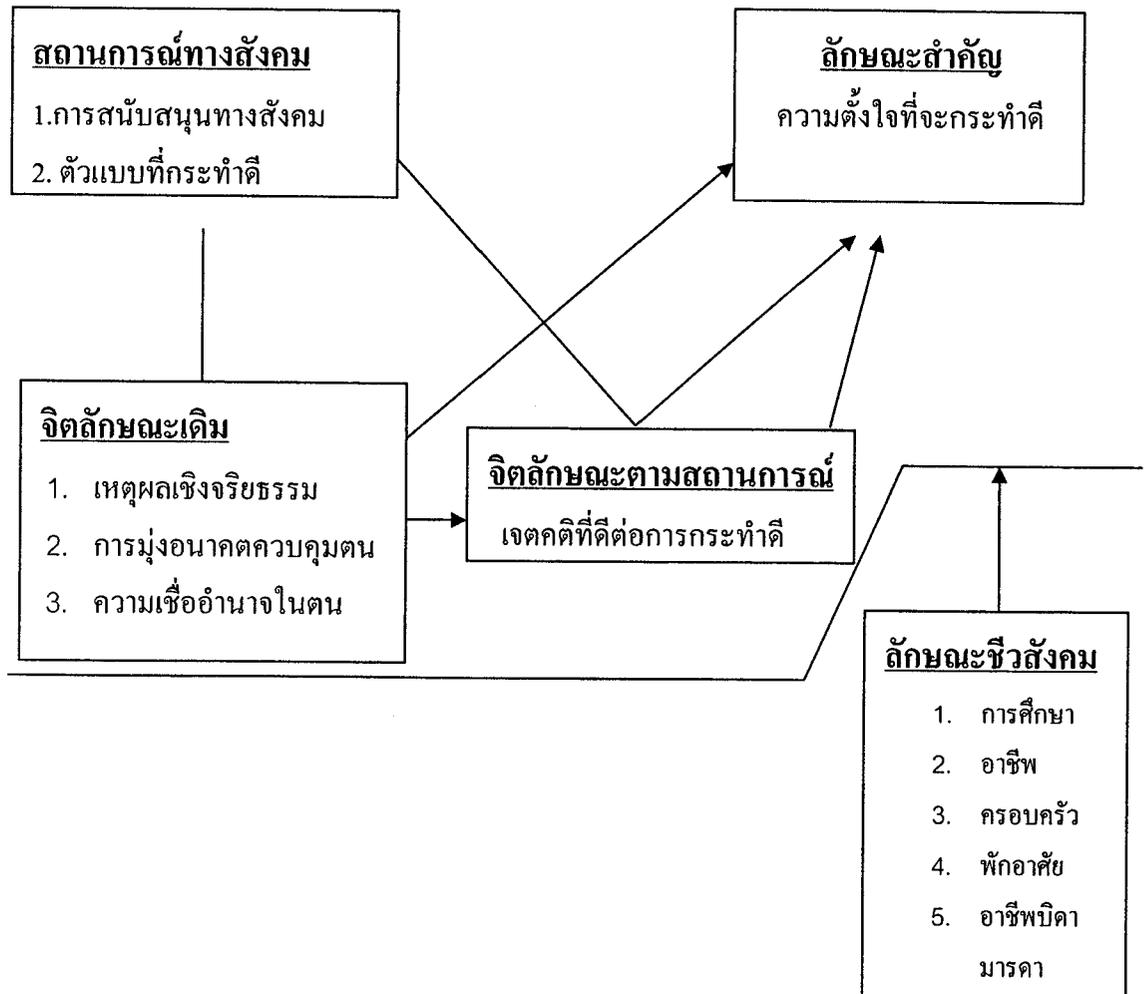
2.3 เพื่อศึกษาความสามารถในการทำนายความตั้งใจที่จะกระทำดีด้วยกลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม และกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะ

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบการวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ ตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism model) ซึ่ง ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2541 : 105 - 108 อ้างจาก Magnusson & Endler , 1977 : 18 - 21) ได้อธิบายไว้ว่า นักจิตวิทยาสังคมกลุ่มหนึ่งได้ประมวลทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ใช้รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมเอาไว้แล้วสรุปว่า พฤติกรรมมนุษย์มีสาเหตุได้ 4 ประเภท คือ 1) ลักษณะของสถานการณ์ 2) จิตลักษณะเดิมของผู้กระทำ 3) จิตลักษณะร่วมกับสถานการณ์หรือที่เรียกว่า ปฏิสัมพันธ์แบบกลไก (Mechanical interaction) และ 4) จิตลักษณะตามสถานการณ์ หรือที่เรียกว่า ปฏิสัมพันธ์แบบในตน (Organismic interaction) ซึ่งเป็นลักษณะทางจิตของบุคคลผู้กระทำที่เป็นหน้าที่เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ปัจจุบันของบุคคลกับจิตลักษณะเดิมของเขา

ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม มาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย โดยกำหนดความตั้งใจที่จะกระทำดีของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ ฯ เป็นตัวแปรลักษณะสำคัญ (แทนพฤติกรรมในกรอบแนวคิดเดิม) ตัวแปรปัจจัยหรือตัวแปรอิสระคือ จิตลักษณะเดิม

สถานการณ์ทางสังคม จิตลักษณะตามสถานการณ์ สำหรับลักษณะชีวสังคมเป็นตัวแปรที่ใช้แยก
 เพื่อการวิเคราะห์กลุ่มย่อย ทั้งหมดเป็นภาพรวมกรอบแนวคิดเพื่ออธิบายและพยากรณ์ความตั้งใจที่
 จะกระทำดีของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ ฯ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 เด็กและเยาวชนผู้อยู่ในสถานการณ์ทางสังคมและจิตลักษณะตามสถานการณ์ที่ดี
 มากกว่า มีความตั้งใจที่จะกระทำดีสูงกว่าเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานการณ์ทางสังคมและจิต
 ลักษณะตามสถานการณ์ที่ด้อยกว่า

4.2 เด็กและเยาวชนผู้มีความพร้อมทางจิตลักษณะสูงกว่ามีความตั้งใจที่จะกระทำดี สูงกว่าเด็กและเยาวชนผู้มีความพร้อมทางจิตลักษณะต่ำกว่า

4.3 กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคมกับกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะร่วมกันสามารถ ทำนายความตั้งใจที่จะกระทำดี ได้ดีกว่ากลุ่มตัวแปรใดกลุ่มหนึ่งโดยลำพัง โดยตั้งค่าความต่าง ไว้ที่ 5 %

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ประชากรในการวิจัย

กลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2548

5.2 ตัวแปรที่ศึกษา

5.2.1 ตัวแปรอิสระ แบ่งเป็นดังนี้

- 1) ปัจจัยสถานการณ์ทางสังคม
 - (1) การสนับสนุนทางสังคม
 - (2) ตัวแบบที่กระทำดี
- 2) จิตลักษณะเดิม
 - (1) เหตุผลเชิงจริยธรรม
 - (2) การมุ่งอนาคตควบคุมตน
 - (3) ความเชื่ออำนาจในตน
- 3) จิตลักษณะตามสถานการณ์
เจตคติที่ดีต่อการกระทำดี

5.2.2 ตัวแปรตาม คือ ความตั้งใจที่จะกระทำดี

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 ความตั้งใจที่จะกระทำดี หมายถึง การที่บุคคลมีความมุ่งมั่น หุ่นเหเอาใจใอย่างจริงจัง มีสำนึกในการที่จะกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมได้ด้วยตนเอง

6.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง หมายถึง ตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์หรือเป็นสาเหตุของความตั้งใจที่จะกระทำดี การวิจัยนี้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม คือสถานการณ์ทางสังคม จิตลักษณะตามสถานการณ์ และจิตลักษณะเดิม

6.3 สถานการณ์ทางสังคม หมายถึง สภาพที่บุคคลได้พบหรือเผชิญอยู่ที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจที่จะกระทำดี ในการวิจัยนี้สนใจศึกษาสถานการณ์ทางสังคม 2 ประการคือ การสนับสนุนทางสังคม ตัวแบบที่กระทำดี

6.4 จิตลักษณะเดิม หมายถึง ลักษณะทางด้านจิตใจของบุคคล ในการวิจัยนี้สนใจศึกษาจิตลักษณะเดิม 3 ประการ คือ เหตุผลเชิงจริยธรรม การมุ่งอนาคตควบคุมตน และความเชื่ออำนาจในตน และจิตลักษณะตามสถานการณ์อีก 1 ประการ คือ เจตคติที่ดีต่อการกระทำดี

6.5 เด็ก หมายถึง บุคคลอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์

6.6 เยาวชน หมายถึง บุคคลอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

6.7 สถานพินิจ หมายถึง หน่วยงานในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ที่มีบทบาทหน้าที่ พิทักษ์ คุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ดำเนินการด้านคดี ด้านการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟูและสงเคราะห์ช่วยเหลือ ตลอดจนติดตามประเมินผลเด็กและเยาวชน

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เพื่อให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมุ่งกระทำดีของเด็กและเยาวชน และนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการสนับสนุนพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อไป

7.2 ผลการวิจัยสามารถเป็นแนวทางในการนำไปศึกษา เพื่อพัฒนาแนวทางการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดอุบลราชธานี

7.3 ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ทางจิตวิทยาและการแนะแนว